

Sygn. akt I UK 52/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gersdorf

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania P.M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o rentę socjalną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 lipca 2012 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 września 2011 r., sygn. akt [...]

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 lutego 2010 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie P.M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych Oddziału w K. z dnia 2 lipca 2009 r., którą odmówiono przyznania mu prawa do renty socjalnej. Sąd Okręgowy na podstawie opinii biegłego specjalisty psychiatry lek. med. I.O. ustalił, że występujące u wnioskodawcy zaburzenia urojeniowe, zaburzenia emocji i zachowania powodują jego całkowitą niezdolność do pracy od dnia złożenia wniosku do grudnia 2010 r. Jak wynikało z dokumentacji medycznej oraz badania klinicznego i wywiadu z wnioskodawcą nadal występowały u niego dość znacznie nasilone objawy negatywne w postaci apatii, zubożenia afektywnego, zawężenia zainteresowań oraz znacznego, pogłębiającego się i utrwalającego wycofania społecznego. W dokumentacji lekarskiej odnotowano, że pomimo stosowanego leczenia okresowo nasilają się zaburzenia produktywne w postaci urojeń. Badanie kliniczne potwierdziło obecność nastawień urojeniowych oraz znacznie nasilonych objawów negatywnych. Biegły stwierdził nasilenie schorzeń wnioskodawcy od daty badania klinicznego wykonanego w dniu 21 września 2009 r. Jednocześnie Sąd stwierdził, że biegły nie przytoczył dokumentacji medycznej, na podstawie której możliwe byłoby przyjęcie, że stan zdrowia wnioskodawcy pogorszył się od daty zgłoszenia wniosku, tj. 21 marca 2009 r.

Jednakże pomimo całkowitej niezdolności ubezpieczonego do pracy, w ocenie Sądu Okręgowego, w świetle przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2003 r., Nr 135, poz. 1268 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227) odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. Zgodnie z art. 61 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który do renty socjalnej ma zastosowanie z mocy art. 15 ustawy o rencie socjalnej, prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy. Sąd stwierdził, że skoro ustalona wcześniej niezdolność wnioskodawcy do pracy istniała do dnia 30 września 2007 r., to wynikający z powołanych wyżej przepisów okres 18 miesięcy minął dnia 1 maja 2009 r. Powyższe w powiązaniu z wynikającymi z opinii biegłego psychiatry ustaleniami, że wnioskodawca ponownie stał się całkowicie niezdolny do pracy w dniu przeprowadzenia badania klinicznego przez biegłego, tj.

21 września 2009 r., powodowało przekroczenie przedmiotowego terminu o cztery miesiące. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

W apelacji od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucając sprzeczność ustaleń Sądu Okręgowego ze stanem faktycznym, wniósł o zmianę wyroku. Zdaniem skarżącego w świetle przepisów przysługuje mu renta socjalna, ponieważ jest całkowicie niezdolny do pracy i leczy się od dzieciństwa, w związku z czym nie ma możliwości podjęcia pracy zarobkowej.

Wyrokiem z dnia 8 września 2011 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe dopuszczając dowód z opinii biegłego specjalisty psychiatry lek. med. T.Z.. Na podstawie tej opinii ustalono, że rozpoznane u wnioskodawcy cechy osobowości schizoidalnej z objawami lękowymi powodują, że jest on częściowo, trwale niezdolny do pracy. Biegły nie rozpoznał u wnioskodawcy czynnych objawów psychotycznych, ani też ciężkiej przejściowej postaci zaburzeń psychotycznych w rodzaju defektu/rezydium, czy nasilonej symptomatyki negatywnej. Biegły nie zgodził się z rozpoznaniem dokonany przez biegłego, sporządzającego opinię w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, występowania u wnioskodawcy uporczywych (czyli stale utrzymujących się) zaburzeń urojeniowych, ponieważ z zapisków lekarskich sporządzonych niecały miesiąc później stwierdzono stan „bez czynnych objawów produktywnych”, tzn. wytwórczych, psychotycznych. Kilkakrotnie podnoszono również zachowanie przez wnioskodawcę krytycyzmu, który zwykle jest nieobecny u pacjentów z psychozami. W związku z tym według biegłego brak było podstaw do rozpoznania u wnioskodawcy zaburzeń psychotycznych, natomiast należało przyjąć występowanie schizotypowych zaburzeń osobowości oraz zaburzeń emocjonalnych - głównie pod postacią zaburzeń lękowych. Większość objawów interpretowanych jako objawy psychotyczne może być tłumaczone zaburzeniami lękowymi (np. poczucie obecności drugiej osoby). Poza tym zachowanie ubezpieczonego charakterystyczne jest dla psychozy, zupełnie inne niż czyniłby chory z psychozą. W ocenie biegłego opisywane w dokumentacji i podawane w wywiadzie codzienne aktywności wnioskodawcy powodują, że niemożliwe jest

stwierdzenie u niego objawów negatywnych czy defektu. Występujące u wnioskodawcy zaburzenia emocjonalne i rysy nieprawidłowej osobowości nie powodują całkowitej niezdolności do pracy. Ponadto objawy psychotyczne nie zostały zweryfikowane w hospitalizacji psychiatrycznej. Powyższa opinia stanowiła podstawę ustaleń Sądu Apelacyjnego i w świetle powyższego skoro wnioskodawca nie został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy, to nie spełnił warunków do przyznania mu renty socjalnej określonych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej.

Ubezpieczony zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 8 września 2011 r. zarzucając Sądowi Apelacyjnemu naruszenie prawa materialnego: - art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. nr 135, poz. 1268 ze zm.) - poprzez błędną jego wykładnię i niezasadne przyjęcie, że wnioskodawca nie spełnił przesłanek uzasadniających przyznanie mu prawa do renty socjalnej z uwagi na fakt, że wnioskodawca nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia mimo że z opinii biegłego psychiatry lek. med. I.O. wynika, że wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy; - art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 nr 153, poz. 1227 ze zm.) - poprzez przyjęcie, iż stwierdzone u wnioskodawcy cechy osobowości schizoidalnej z objawami lękowymi nie powodują całkowitej niezdolności do pracy, lecz jedynie częściową niezdolność do pracy. Ponadto w skardze powołano naruszenie przepisów postępowania: - art. 5 k.p.c. w związku z art. 212 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. poprzez niepouczenie wnioskodawcy o czynnościach procesowych, w szczególności o konieczności powoływania wniosków dowodowych, o możliwości ustanowienia pełnomocnika z urzędu mimo widocznej i oczywistej nieporadności strony w postępowaniu oraz art. 286 k.p.c. w związku z art. 232 zdanie 2 k.p.c. polegające na zaniechaniu wezwania i przesłuchania na rozprawie biegłego psychiatry lek. med. T.Z., względnie ustnej konfrontacji biegłych psychiatrów lek. med. I.O. i lek. med. T.Z. i niedopuszczeniu tego dowodu z urzędu mimo oczywistej nieporadności strony w postępowaniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona w części zarzutów dotyczącej naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 286 k.p.c. w związku z art. 232 zdanie 2 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego w przypadku wydania w sprawie dwu rozbieżnych w istotnych kwestiach opinii lekarskich nieprawidłowością jest oparcie ustaleń na jednej z tych opinii bez wyjaśnienia sprzeczności. Zgodnie z art. 286 k.p.c. sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, a w razie potrzeby - również dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych. Co prawda powołany przepis udziela jedynie stosownych upoważnień, ale skorzystanie z nich może się w określonej sytuacji aktualizować dla sądu jako przedmiot jego równoczesnego obowiązku. Taka sytuacja wystąpiła w przedmiotowej sprawie, opinie biegłych psychiatrów lek. med. IO. i lek. med. T.Z. różnią się w przedmiocie występowania u skarżącego jednostek chorobowych. Według psychiatry I.O. skarżący cierpi na zaburzenia psychotyczne – „uporczywe zaburzenia urojeniowe. Zaburzenia emocji i zachowania”, z kolei według psychiatry T.Z. skarżący cierpi na zaburzenia schizoidalne – „cechy osobowości schizoidalnej z objawami lękowymi”. W takiej sytuacji, gdy rozbieżność poglądów na kwestie medyczne, co do występowania określonej jednostki chorobowej są zgoła odmienne, argumentacja za przyjęciem jednego lub drugiego stanowiska wymaga wiedzy fachowej. W niniejszej sprawie doszło też do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z oceną dowodów, jakiej Sąd powinien dokonać stosownie do zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Ten ostatni przepis stanowi, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów na podstawie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego. Wyraz tej oceny powinien się znaleźć w motywach wyroku, przy czym przepis art. 328 § 2 k.p.c. wymaga nie tylko wskazania dowodów, na których sąd się oparł, lecz także podania przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Wskazując przyczyny uznania za wiarygodną opinię psychiatry T.Z. powołał się na fachowość osoby ją sporządzającej i dokładność przeprowadzonych badań. Nie wskazał natomiast żadnych powodów, dla których poprzednią opinię, sporządzoną przez biegłego specjalisty psychiatry I.O., uznał za niewiarygodną. Nie została zakwestionowana ani wiedza fachowa tego biegłego, ani dokładność przeprowadzonych przez niego

badań oraz analizy dokumentacji. Nie zostało nawet wskazane, czy błędy tej opinii występują w rozpoznaniu zmian chorobowych, czy w końcowych wnioskach. Ponadto Sąd drugiej instancji w ogóle nie odniósł się do podstaw rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji w przedmiocie przekroczenie o cztery miesiące terminu określonego w art. 61 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym prawo do renty podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

/tp/